

передбачає оцінку реалізації за планових заходів щодо створення спільної цінності з економічних та соціальних позицій. Результати такого аналізу дозволяють отримувати нові шляхи та сфери для створення цінності.

Результати аналізу свідчать, що базовим елементом регіонального стратегічного планування є переоцінка місця та ролі бізнесу й держави в забезпеченні стійкого соціально-економічного зростання. Переосмислення підходів до формування товарів і ринків, перебудова ланцюжків створення продукту, формування регіональних кластерів є ключовими завданнями стратегічного плану. Децентралізація та фіскальний федералізм створюють необхідні умови реалізації стратегічних планів підвищення конкурентоспроможності регіонів.

Запропонована концепція «створення спільної цінності» передбачає підвищення ефективності надання базових соціальних послуг; вдосконалення функціонування центральних та регіональних органів державної влади та відповідних соціальних інститутів; скороченню бюрократичних та соціальних обмежень; залученню громад до визначення бюджетних пріоритетів.

Література

1. Porter, M. The Big Idea: Creating Shared Value; How to reinvent capitalism—and unleash a wave of innovation and growth. Harvard Business Review
2. Olson M. The principle of 'Fiscal Equivalence': The Division of Responsibilities among Different Levels of Government // American Economic Review. – 59 (2), 1969. – P. 479–487.
3. Руководство по отчетности в области устойчивого развития G4 / Global Reporting Initiative // Amsterdam, 2013 . – 284 с.

Ніна ДІДЕНКО

ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України

РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ГРОМАД В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Серед проблем місцевого самоврядування якості соціальної інфраструктури знаходиться на одному з перших місць, адже на даний час більшість громад неспроможні її утримувати та розвивати. Це

приводить до занепаду інфраструктури, незадоволення населення якістю послуг, порушення гарантії безпечного проживання в містах і селах.

Децентралізація громад, над впровадженням якої працюють в Україні різні рівні влади, може суттєво поліпшити ситуацію, наблизивши до конкретного громадянина на локальному рівні необхідні ресурси та якісні соціальні послуги.

На думку фахівців, існуючі проблеми необхідно вирішувати поетапно. Завданнями першого етапу має стати припинення руйнівних соціальних процесів, створення реального територіального власника соціального середовища з ринковою орієнтацією; другого етапу – подолання диспропорції в рівнях споживання населенням гарантованих Конституцією України соціальних послуг, стабілізація та поступове нарощування темпів соціальної розбудови; третього етапу – максимальне збалансування територіальних пропорцій з реальним попитом у соціальному обслуговуванні, забезпеченні оптимальних пропорцій цілісного соціального середовища відповідно до вимог ринку, наближення його кількісних та якісних параметрів до стандартів розвинутих країн світу [4].

Прийняття законів «Про добровільне об'єднання територіальних громад» та «Про засади державної регіональної політики» є важливим кроком щодо подолання проблем роздроблених і, як наслідок, обмежених у своїх можливостях муніципальних утворень. На даний час в Україні функціонує 12 тисяч територіальних громад — муніципальних одиниць базового рівня, але більш ніж половина з них чисельністю менше 3 тисяч чоловік. Більшість з них не здатні ефективно здійснювати місцеве самоврядування та опікуватися розвитком територій, в той час, як забезпечення населення мінімальним набором суспільних благ є можливим тільки в адміністративно-територіальних одиницях, які мають відповідний розмір.

Тому надзвичайно важливим напрямом децентралізації в Україні є впровадження механізмів об'єднання зусиль різних територіальних громад щодо реалізації тих чи інших функцій як шляхом їх об'єднання в одне муніципальне утворення, так і через міжмуніципальне співробітництво. Укрупнення громад, створення спроможного самоврядування дозволить перейти до планування інфраструктурних проектів на локальному та місцевому рівні. Наразі в Україні вже реалізуються перші спроби об'єднання територіальних громад за

затвердженою урядом методикою. Загалом це відповідає сучасним європейським тенденціям, хоча має враховувати низку застережень.

Компетенції громад в рамках децентралізації мають включати, перш за все, такі сфери розвитку соціальної інфраструктури як: організація пасажирських перевезень на території громади, ефективна муніципальна міліція, адресна соціальна допомога, забезпечення швидкої медичної допомоги, первинної охорони здоров'я, реформування системи середньої, дошкільної та позашкільної освіти, перехід до надання житлово-комунальних послуг та утримання об'єктів комунальної власності, виходячи з їх собівартості, впровадження енергозберігаючих технологій, забезпечення безпеки життя та здоров'я громадян, створення доступної та всеохоплюючої інфраструктури фізичної культури та спорту, об'єднання громади навколо вирішення питань благоустрою території тощо.

Досвід наших європейських партнерів у вирішенні подібних проблем представляє для нас винятковий інтерес. Перш за все, виділимо Європейську Стратегію інновацій та доброго врядування на місцевому рівні, яка визначає напрями модернізації місцевої влади. Наприклад, у Великій Британії надання соціальних послуг було децентралізовано з метою наближення їх до людей. В Італії відбулася аналогічна децентралізація багатьох державних функцій. У деяких країнах (Франції, Італії, Іспанії) – контрольні функції префектів над діяльністю органів місцевого самоврядування було послаблено і навіть скасовано. Крім того, запроваджувались системи планування діяльності та ефективності надання послуг (Німеччина, Франція, Данія) [3, с.48-49].

Особливістю проведення сучасних муніципальних реформ у постсоціалістичних країнах, які стали членами ЄС, є те, що громади отримали більше власних фінансових ресурсів (наприклад, в Угорщині у результаті такої реформи громади отримали більше власних фінансових ресурсів – майже 50% власних доходів), а відповідно і незалежність від дотацій із державного бюджету. Це сприяло їх значній автономії, більш вільному прийняттю рішень щодо розподілення цих коштів на місцеві потреби залежно від пріоритетів, які встановить населення [5].

Інший приклад - запровадження у країнах ЄС підходу "Smart City" ("розумне місто"), який передбачає моніторинг реалізованих послуг: електронні аукціони, електронний аналіз ринку, електронні торги, карта електронних аукціонів, щоденник міського голови, деталі про бюджет міста та активи, міські гранти, єдиний контрольний центр екстрених

служб (пожежна служба, патрульна поліція, швидка медична допомога); онлайн-опрацювання різноманітних звернень громадян. Такі прості речі, як електронні опитування громадської думки чи онлайн нотатки/звернення громадян дають змогу вивчати думку громадян та враховувати її під час планування місцевого розвитку [3, с.58].

Зокрема, на підтримку децентралізації в Україні європейці планують скерувати до України 90 мільйонів євро допомоги на такі напрями: розвиток інфраструктури об'єднаних територіальних громад, допомогу у розробці інвестиційних проектів регіонального розвитку, створення центрів по наданню адміністративних послуг в об'єднаних територіальних громадах [1].

Комітет регіонів (Committee of the Regions) Європейського Союзу висловив готовність із початку 2016 року надавати експертну та фінансову підтримку у подальшому впровадженні децентралізації та реформи місцевого самоврядування в Україні, що дозволить сформулювати концептуальне бачення подальшого впровадження реформи в Україні, підготувати «дорожню карту» її імплементації, а також посилить секторальну співпрацю на рівні міст та областей України з партнерами з держав-членів ЄС [2].

Таким чином, реформування та децентралізація місцевого самоврядування дозволять місцевій владі в Україні самостійно підходити до формування стратегій розвитку територій, акумулювати і розпоряджатися значно більшими ресурсами, ніж у минулому. Вивчення європейського досвіду муніципальних реформ та шляхів децентралізації дає можливість запровадити в Україні кращі управлінські практики розвитку соціальної інфраструктури територій. Це створює сприятливі умови для формування оптимальної соціальної інфраструктури кожного міста та села, що відповідає потребам громадян як споживачів соціальних послуг.

Література

1. ЄС може виділити 90 мільйонів євро на децентралізацію // Українська правда, Неділя, 20 вересня 2015 р. – Режим доступу: <http://pravda.com.ua>
2. Комітет регіонів ЄС згоден надавати експертну та фінансову підтримку у впровадженні децентралізації в Україні. – Режим доступу: [http:// gazeta.lviv.ua/news](http://gazeta.lviv.ua/news)
3. Місьцеве самоврядування в Україні: сучасний стан та основні

напрями модернізації: наук. доп. / [редкол. : Ю. В. Ковбасюк, К. О. Ващенко, В. В. Толкованов та ін.]; за заг. ред. д-ра наук з держ. упр., проф. Ю. В. Ковбасюка. – К. : НАДУ, 2014. –128 с.

4. Розвиток соціальної інфраструктури. – Режим доступу: <http://agroua.net/economics/>

5. Сегварі П. Досвід Угорщини у формуванні політики регіонального розвитку [Електронний ресурс] / Петер Сегварі // Формування політики регіонального розвитку: досвід країн Центральної та Східної Європи в контексті вступу до ЄС : підсумковий звіт. – 2006. – Листопад. – С. 56–110. – Режим доступу: http://www.rgd.org.ua/resources/publications_list/CEE_Report_UKR1.pdf

Тетяна ЖЕЛЮК

Тернопільський національний економічний університет, Україна

ФІНАНСОВИЙ ПОТЕНЦІАЛ ОБ'ЄДНАННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Розвиток місцевого самоврядування в Україні відбувається в складних соціально-економічних умовах. Зміцнення ресурсного потенціалу адміністративно-територіальних утворень залежить від інституційної спроможності територіальних громад до нарощення власного фінансового потенціалу. Нині територіальні громади первинного рівня абсолютно обмежені в коштах. Із 477 територіальних громад тільки 20 віддавали кошти зі свого бюджету, 9 самостійно зводили бюджет видатків і доходів, а 448 залишалися дотаційними.

Положеннями статті 144 Конституції України встановлено, що місцеве самоврядування є правом територіальної громади - жителів села чи добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища та міста - самостійно вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України. Частиною 1 статті 5 Закону України "Про добровільне об'єднання громад" від 05.02.2015 №157-VIII визначено хто може бути ініціатором добровільного об'єднання громад. Ініціаторами добровільного об'єднання територіальних громад сіл, селищ, міст можуть бути: сільський, селищний, міський голова; не менш як третина депутатів від загального складу сільської, селищної, міської ради; члени територіальної громади в порядку місцевої ініціативи; органи самоорганізації населення відповідної території (за умови представлення ними інтересів не менш як третини членів відповідної

територіальної громади).

В результаті територіальної реформи ми отримаємо територіальну громаду, яка фактично буде районом, з усіма повноваженнями і службами, які є нині в районі. Але все це буде значно ближче до кожного жителя того чи іншого населеного пункту конкретної територіальної громади.

Забезпечити належне та раціональне впровадження Закону України "Про добровільне об'єднання територіальних громад" та методики формування населених пунктів і утворення територіальних громад (визначає обриси територіальної громади за відстанню і за часом надання послуг: відстань від центру не повинна перевищувати 20 км, а в окремих випадках 25 км), які в свою чергу, будуть спроможними забезпечити надання соціальних і адміністративних послуг на належному рівні, дозволить підвищити економічну та соціальну ефективність децентралізації. Перенесення центру ваги від центральних органів влади, які акумулювали в собі весь фінансовий, ресурсний і дозвільний потенціал, на рівень функціонування місцевого самоврядування дозволить сформувати дієве самоврядування, яке тільки через активність місцевої громади, через забезпечення її фінансовим ресурсом зробить її спроможною виконувати свої функції, створюватиме умови для позитивних змін в державі в цілому.

Об'єднана територіальна громада має можливість отримати такий бюджет, який буде забезпечувати її потреби. Відповідно до чинного законодавства, об'єднана територіальна громада з 2016 року отримає 60% податку на доходи фізичних осіб (згідно з частиною 1 статті 64 Бюджетного кодексу України), 25% екологічного податку, 5% акцизного податку з реалізації підакцизних товарів, 100% єдиного податку, 100% податку на прибуток підприємств та фінансових установ комунальної власності, 100% податку на майно (нерухомість, землю, транспорт). Крім цього, низка місцевих зборів і платежів не будуть іти в центральний бюджет, а залишатимуться на місцях. Закон України "Про добровільне об'єднання громад" також передбачає отримання фінансової підтримки у вигляді субвенції на формування інфраструктури згідно з планом соціально-економічного розвитку об'єднаної територіальної громади (частина 1 статті 10 Закону України "Про добровільне об'єднання громад") [1].

Все це дозволить територіальній громаді мати фінансову основу для самостійності. Однак саме територіальній громаді доведеться